

تحولات اقتصادی اخیر در اتحادیه اروپا و روابط آن با ایران

فریده حق شناس^x

اروپا از نظر اقتصادی و فن آوری ثروتمندترین منطقه جهان است. تعداد اعضای این اتحادیه از ابتدای سال ۲۰۰۷ با پیوستن بلغارستان و رومانی به ۲۷ عضو خواهد رسید. نکته حائز اهمیت این است که هنوز این اتحادیه قدرت واقعی خود و نقشی که می‌تواند در انسجام و ثبات اقتصادی، سیاسی و نظامی جهان ایفاء نماید، باور ندارد. با عضویت ترکیه در اتحادیه اروپا، این اتحادیه همسایه ایران و خاورمیانه می‌شود. روند روابط ایران و اتحادیه اروپا ممکن است تحت تأثیر عوامل مختلف طی سالهای متمادی فراز و نشیب‌هایی داشته باشد ولی با توجه به بافت قدیمی تمدن‌های این دو و سابقه قدیمی همکاریهای آنها، پیش‌بینی می‌شود که روابط این اتحادیه به مرور زمان، نه به عنوان یک قدرت برتر بلکه به عنوان یک شریک و همسایه خوب بهبود یابد.

واژه‌های کلیدی: اتحادیه اروپا، روابط ایران و اتحادیه اروپا.

۱. مقدمه

ایجاد اروپای واحد، یکی از بزرگترین حوادث تاریخی قرن بیستم بوده است. فرایندی که براساس اهداف و ارزشهای مشترک اروپای مدرن، حفظ صلح، توسعه اقتصادی، پیشرفتهای اجتماعی و برتری بنا شده است. اندیشه همگرایی در اروپا به دوران شارلمان (شارل کبیر) در قرون ۸ و ۹ میلادی باز می‌گردد. شارل کبیر معتقد بود که اروپاییان به دلیل داشتن فرهنگ، دین، زبان، نژاد، هنر و ادبیات نسبتاً مشترک باید متحد شوند تا به صورت قدرتی بزرگ در نظام بین‌المللی عمل کنند. همچنین تفکر پیدایش اتحادیه اروپا از زمان جنگ جهانی دوم و به زمان سخنرانی معروف چرچیل در زوریخ در سپتامبر ۱۹۴۴ برمی‌گردد که در آن سخنرانی ایده ایالات متحده اروپا را مطرح کرد. در ابتدا بازار مشترکی با شش عضو ایجاد شد و به‌طور کلی تاکنون پنج بار افزایش عضو داشته است. پیوستن دانمارک، ایرلند و انگلستان در ۱۹۷۳، یونان در ۱۹۸۱، پرتغال و اسپانیا در ۱۹۸۶، اتریش، فنلاند و سوئد در ۱۹۹۵ و قبرس، اسلواکی، استونی، مجارستان، لهستان، جمهوری

^x کارشناس اقتصادی دفتر پولی، معاونت اقتصادی - وزارت امور اقتصادی و داری

چک، لتونی، لیتوانی، مالت، اسلوانی در ۲۰۰۴، این اتحادیه در حال حاضر ۲۵ عضو دارد و از ابتدای سال ۲۰۰۷ نیز با پیوستن بلغارستان و رومانی، تعداد اعضای آن به ۲۷ عضو خواهد رسید. تغییر نام رسمی بازار مشترک اروپا (EEC) به اتحادیه اروپا (EU) و توسعه قلمروی این اتحادیه به ۱۵ عضو، طبق پیمان ماستریت در ۷ فوریه ۱۹۹۲ اعمال شد.

۲. تحولات اخیر اقتصادی اتحادیه اروپا

اروپا را می‌توان ثروتمندترین منطقه جهان معرفی کرد زیرا با ۱۳ درصد جمعیت جهان، حدود ۴۰ درصد تولید ناخالص ملی جهان را به خود اختصاص داده است. بودجه این اتحادیه در سال ۲۰۰۰ میلادی به میزان ۸۹/۴ میلیارد یورو بود که بیشترین رقم آن مربوط به تأمین مالی صندوق ضمانت کشاورزی و وجوه ساختاری کشورهای عضو بوده است.

جدول شماره ۱. بودجه اتحادیه اروپا

درآمد اتحادیه						شرح
۲۰۰۰		۱۹۹۰		۱۹۸۰		سال
درصد	میلیون یورو	درصد	میلیون یورو	درصد	میلیون یورو	واحد
۲/۳	۲۰۳۸/۴	۴	۱۸۷۵/۷	۱۲/۲	۲۰۰۲/۳	تعرفه‌های کشاورزی
۱۳/۰۰	۱۱۶۶۵/۳	۲۲/۱	۱۰۲۸۵/۱	۳۵/۹	۵۹۰۵/۷	عوارض گمرکی
۳۸/۱	۳۴۰۴۸/۶	۵۹/۱	۲۷۴۴۰/۱	۴۴/۲	۷۲۵۸/۵	مالیات بر ارزش افزوده
۴۲/۳	۳۷۸۰۵/۱	۰/۲	۹۴/۹	--	--	منابع تولید ناخالص داخلی
۴/۳	۳۸۸۳/۲	۱۴/۶	۶۷۷۳/۳	۷/۷	۱۲۶۵/۸	سایر
۱۰۰	۸۹۴۴۰/۶	۱۰۰	۴۶۴۶۹/۱	۱۰۰	۱۶۴۳۲/۳	جمع کل
مخارج اتحادیه						شرح
۲۰۰۰		۱۹۹۰		۱۹۸۰		سال
درصد	میلیون یورو	درصد	میلیون یورو	درصد	میلیون یورو	واحد
۴۶/۴	۴۱۴۹۳/۹	۵۸/۱	۲۵۶۰۴/۶	۷۱/۲	۱۱۲۹۱/۹	ضمانت‌های صندوق ضمانت کشاورزی و گرایش اروپایی
۳۵/۷	۳۱۹۵۷/۰	۲۱/۸	۹۵۹۱/۴	۱۱/۴	۱۸۰۸/۵	وجوه ساختاری
۵/۳	۴۷۲۵/۳	۵/۳	۲۳۳۲/۹	۵/۲	۸۲۹/۹	مخارج اداری
۱۲/۶	۱۱۲۶۴/۴	۱۴/۸	۶۵۳۴/۰	۱۲/۲	۱۹۲۷/۰	سایر
۱۰۰	۸۹۴۴۰/۶	۱۰۰	۴۴۰۶۲/۹	۱۰۰	۱۵۸۵۷/۳	جمع کل

مأخذ: سایت www.e.u.com

تحولات اقتصادی اخیر در اتحادیه اروپا و ... ۷

همچنین مهم‌ترین مشکلی که سیاستگذاران اقتصادی اروپا با آن روبرو هستند، بالا بودن نرخ بیکاری در این اتحادیه به‌رغم بهبودهای اولیه است. البته این مسائل، مربوط به یکسان نبودن بنیه مالی کشورهایی است که به تازگی به این اتحادیه ملحق شده‌اند.

جدول شماره (۲) وضع جمعیت، کسب تابعیت، شرایط مهاجرت و بیکاری در اتحادیه اروپا و مقایسه آن با آمریکا و ژاپن را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۲. وضع جمعیت، مهاجرت و بیکاری در اتحادیه اروپا

نام کشور	(مهاجر) جمعیت	تغییرات خالص	(هزار نفر) کسب تابعیت	تقریباً آزادی هر ۱۰۰ نفر	(مهاجرت) جمعیت	تغییرات خالص	(درصد به کل جمعیت)	۲۵ تا ۵۹ سال	تعداد بیکاران
سال	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۰	۲۰۰۱	۱۹۹۹	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۱
آلمان	۳/۳	۲/۷	۱۸۶/۶۹	۱۸۰/۳۵	۱/۵	۲۶/۲	۲۵/۵	۲۵/۵	
اتریش	۲/۲	۳/۲	۲۴/۳۲	۳۱/۷۳	۲/۵	۹/۵	۱۰/۳	۱۰/۳	
اسپانیا	۱۰/۶	۱۵/۸	۱۶/۷۴	۱۶/۷۴	۵/۹	۳۴/۷	۲۵/۶	۲۵/۶	
انگلستان	۳/۱	۲/۱	۸۲/۲۱	۸۹/۷۸	۳/۹	۱۵/۵	۱۳/۴	۱۳/۴	
ایرلند	۱۱/۸	۸/۳	۱/۱۴	۲/۸۲	۱۱/۱	۱۱/۶	۹/۹	۹/۹	
ایتالیا	۲/۲	۶/۱	-	-	۱/۲	۲۳/۶	۲۱/۵	۲۱/۵	
استونی	۰/۱	۰/۱	۳/۴	۳/۰۹	-۵/۲	۴۱/۸	۳۶/۱	۳۶/۱	
اسلوانیا	۲/۵	۱/۱	۲/۱۰	۱/۳۴	۴/۸	۱۸/۲	۱۴/۸	۱۴/۸	
اسلواکی	۰/۲	۰/۲	-	۲/۸۸	۱/۰	۵۶/۲	۵۷/۷	۵۷/۷	
بلژیک	۳/۵	۳/۹	-	۶۲/۱۶	۲/۵	۱۷/۲	۱۶/۲	۱۶/۲	
پرتغال	۵/۷	۶/۸	۱/۱۴	۱/۴۲	۴/۷	۹/۸	۸/۸	۸/۸	
دانمارک	۲/۲	۱/۸	۱۸۸۱۱	۱۱/۹۰۲	۳/۱	۱۳/۱	۱۲/۲	۱۲/۲	
جمهوری چک	-۰/۸	۱/۲	-	-	-۱/۱	۲۹/۴	۲۷/۴	۲۷/۴	
سوئد	۳/۲	۳/۵	۴۳/۴۷	۳۶/۳۹	۰/۸	۱۵/۸	۱۱/۴	۱۱/۴	
فرانسه	۱/۰	۱/۱	-	-	۴/۳	۴/۹	---	---	
فنلاند	۱/۲	۱/۰	۲/۹۷	۲/۷۲	۲/۳	۲۵/۹	۲۳/۸	۲۳/۸	
قبرس	۶/۶	۹/۷	۰/۲۹	-	۱۱/۱	۱۳/۴	۱۰	۱۰	
لوکزامبورگ	۷/۵	۵/۹	۰/۶۸	۰/۴۹	۱۴/۵	۱۲/۴	---	---	
لتوانی	-۰/۷	-۰/۶	۰/۴۹	۰/۵۱	-۷/۳	۴۲/۶	۳۷/۳	۳۷/۳	
لتونی	-۲/۲	-۰/۸	۱۳/۴۸	۹/۹۵	-۶/۹	۵۱/۴	۴۶/۷	۴۶/۷	
لهستان	-۰/۴	-۰/۳	-	۱/۰۷	-۰/۳	۴۱/۶	۴۵/۵	۴۵/۵	
مالت	۵/۹	۴/۷	-	-	۲۶/۸	۶/۷	---	---	
مجارستان	۱/۰	۰/۳	۵/۳۹	۸/۴۳	-۳/۱	۱۷/۳	۱۶/۱	۱۶/۱	

نام کشور	(میلیاردهای دلار)	تغییرات خالص به‌یمنین	تغییرات خالص	کسب تابعیت (هزار نفر)	تغیرات خالص	تغیرات خالص	تغیرات خالص	تعداد پیکاران ۲۵ تا ۵۹ سال
هلند	۱/۷	۳/۵	۴۹/۹۷	۴۶/۶۷	۶/۶	۷/۷	۷	۵/۱
یونان	۳/۱	۲/۹	-	-	۳/۹	۲/۵	۲۶/۸	۲۴/۷
کل اتحادیه اروپا	۳/۰	۳/۷	-	-	۲/۶	۳/۳	---	---
آمریکا	۳/۵	۳/۵	-	-	---	---
ژاپن	۰	-۰/۱	-	-	---	---

مأخذ: سایت www.e.u.com

کشورهای عضو اتحادیه اغلب از درآمدهای بیشتری نسبت به سایر مناطق جهان برخوردارند. جدول شماره (۳) درآمد ناخالص ملی کشورهای عضو این اتحادیه را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۳. درآمد ناخالص ملی کشورهای عضو اتحادیه اروپا در سال ۲۰۰۲ (دلار)

نام کشور	درآمد ناخالص ملی	نام کشور	درآمد ناخالص ملی
آلمان	۲۲۶۷۰	جمهوری چک	۵۵۶۰
اتریش	۲۳۳۹۰	لیتوانی	۳۶۶۰
استونی	۴۱۳۰	لوکزامبورگ	۳۸۸۳۰
اسپانیا	۱۴۴۳۰	لهستان	۴۵۷۰
اسلواکی	۳۹۵۰	پرتغال	۱۰۸۴۰
اسلونی	۹۸۱۰	دانمارک	۳۰۲۹۰
لتونی	۳۴۸۰	قبرس	۹۴۰
بلژیک	۲۳۲۵۰	سوئد	۲۴۸۲۰
ایتالیا	۱۸۹۶۰	مالت	۹۲۰۰
ایرلند	۲۳۸۷۰	فنلاند	۲۳۵۱۰
یونان	۱۱۶۶۰	فرانسه	۲۲۰۱۰
انگلستان	۲۵۲۵۰	هلند	۲۳۹۶۰

مأخذ: سایت www.e.u.com

پول واحد اروپا، یورو است که از اول ژانویه سال ۱۹۹۹ در ۱۱ کشور عضو اتحادیه به جز یونان که از سال ۲۰۰۱ در آن به جریان افتاد، رایج شد. با رواج یورو تمامی پولهای کشورهای عضو از جریان خارج شدند به غیر از پوند انگلستان که این کشور حاضر به کنار گذاشتن آن نیست.

تحولات اقتصادی اخیر در اتحادیه اروپا و ... ۹

جدول شماره ۴. نرخ برابری یورو در برابر پولهای مختلف اروپایی

نام کشور	پول رایج	یک یورو	نام کشور	پول رایج	یک یورو
بلژیک	فرانک	۴۰/۳۳۹۹	پرتغال	اسکودا	۲۰۰/۴۸۲
آلمان	مارک	۱/۹۵۵۸۳	سوئد	کرونا	۹/۳۷۵۹۳
اتریش	شیلینگ	۱۳/۷۶۰۳	فنلاند	مارکا	۵/۹۴۵۷۳
اسپانیا	پزوتا	۱۶۶/۳۸۶	فرانسه	فرانک	۶/۵۵۹۵۷
ایرلند	پوند	۰/۷۸۷۵۶۴	لوکزامبورگ	فرانک	۴۰/۳۳۹۹
ایتالیا	لیر	۱۹۳۶/۲۷	هلند	گیلدر	۲/۲۰۳۷۱
دانمارک	کرون	۷/۵۳۲۹۱	یونان	دراخما	۳۴۰/۷۵

مأخذ: سایت www.e.u.com

یورو به غیر از یک دوره کوتاه، همواره قوی تر از دلار آمریکا بوده است. نرخ برابری یک دلار آمریکا در ۹ ژوئیه ۲۰۰۴ میلادی برابر ۰/۸۰۷۲۳۳ یورو بود. طبق بررسی‌های به عمل آمده نرخ برابری دلار در برابر یورو طی ماههای اخیر کاهش یافته است، علل مهم آن عبارت‌اند از بی‌اعتمادی به قدرت آینده آمریکا در عراق و اقدامات آمریکا در مورد برخورد با واژه تروریسم. مسائلی که اتحادیه اروپا در حال حاضر با آن روبروست و مانع نشان دادن قدرت واقعی آن اتحادیه شده است عبارت‌اند از:

- ناهماهنگی در وضع اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشورهای عضو اتحادیه، به طوری که کشورهایی که به تازگی عضویت این اتحادیه را پذیرفته‌اند اغلب از کشورهای کمتر توسعه یافته اروپا و متعلق به بلوک شرق بوده‌اند و نیازمند کمکهای مالی و فن‌آورانه اتحادیه هستند.
- نداشتن مشارکت فعال اتباع کشورهای عضو در انتخابات اتحادیه که این امر بیشتر به علل ناآشنایی یا پایین بودن سطح آشنایی اتباع این کشورها با اهمیت مشارکت در امور اتحادیه نظیر انتخابات پارلمان اروپا (جدول شماره (۵) وضع احزاب در انتخابات پارلمان اروپا را نشان می‌دهد)، ناآشنایی یا پایین بودن سطح آشنایی اتباع این کشورها با ساختار سازمانی اتحادیه، ناآشنایی یا پایین بودن سطح آشنایی اتباع این کشورها با نماینده‌ها و کاندیداهای اتحادیه.

موضوع حائز اهمیت این است که هنوز اتحادیه اروپا، قدرت واقعی خود و نقشی که می‌تواند در انسجام و حفظ ثبات اقتصادی، سیاسی و نظامی جهان ایفاء کند باور ندارد.

اروپا پس از عضویت ترکیه، همسایه آسیا و خاورمیانه خواهد بود. این قاره همجوار روسیه است و مشترکات فراوانی با آن کشور دارد. همچنین روابط نزدیکی نیز با آمریکا دارد. اروپا دارای روابط تجاری گسترده با بیشتر کشورهای جهان هست. جدولهای (۶) و (۷) به ترتیب وضع صادرات

و واردات اتحادیه اروپا با سایر مناطق جهان را نشان می‌دهد. اتحادیه اروپا بیشترین مبادلات تجاری را با منطقه نفتا از قاره آمریکا دارد و ضمن اینکه هنوز در سطح جهان دارای اعتبار است، به نظر می‌رسد از نظر اقتصادی، فن‌آوری و نظایر آن نیز غنی‌ترین و ثروتمندترین منطقه جهان است. ابتدا اروپا باید قدرت واقعی خود را دریابد پس از آن می‌تواند به حفظ ثبات اقتصادی، سیاسی و نظامی جهان کمک مؤثری کند.

جدول شماره ۵. وضع احزاب در انتخاب اعضای پارلمان اروپا (انتخابات ۲۰۰۴)

کشور	حزب مردمی	حزب سوسیالیست	حزب اروپا	حزب لیبرال	حزب سبزها	گروه اتحاد	حزب سبزها	اروپا (UEN)	اتحاد ملل	دموکراتیک (EDD)	اروپای	حزب مستقل	کل
بلژیک	۵	۶	۵	۵	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶
جمهوری چک	۱۳	۷	۱	۱	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳
دانمارک	۱	۲	۲	۲	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳
آلمان	۵۳	۳۵	۲	۲	۷	۷	۷	۷	۷	۷	۷	۷	۷
استونی	۲	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
یونان	۹	۹	۹	۹	۷	۷	۷	۷	۷	۷	۷	۷	۷
اسپانیا	۲۸	۲۴	۲	۲	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
فرانسه	۲۱	۱۸	۱	۱	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵
ایرلند	۵	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
ایتالیا	۳۴	۱۶	۸	۸	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶
قبرس	۲	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
لیتوانی	۵	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
لتونی	۳	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵
لوکزامبورگ	۲	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
مجارستان	۱۲	۱۰	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
مالت	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
هلند	۹	۶	۸	۸	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
لهستان	۱۳	۲۷	۲۷	۲۷	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
پرتغال	۹	۱۲	۱۲	۱۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
اسلواکی	۷	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
فنلاند	۵	۳	۳	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
سوئد	۷	۶	۶	۶	۲	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳
انگلستان	۳۷	۲۹	۱۱	۱۱	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶
اتریش	۷	۶	۶	۶	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
کل	۲۹۴	۲۳۲	۶۷	۶۷	۵۵	۵۵	۴۷	۳۰	۱۷	۱۷	۴۴	۴۴	۷۸۶

تحولات اقتصادی اخیر در اتحادیه اروپا و ... ۱۱

جدول شماره ۶. صادرات اتحادیه اروپا به سایر مناطق جهان (میلیارد یورو)

سال	۱۹۹۸	۱۹۹۹	۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴
صادرات کل	۷۳۳/۴۳	۷۶۰/۱۹	۹۴۱/۲۷	۹۸۱/۹۰	۹۰۰/۳۹	۸۷۸/۶۵	۹۶۳/۷۱
کانادا	۱۴/۸۸	۱۶/۵۹	۲۱/۰۴	۲۳/۳۳	۲۲/۸۳	۲۱/۵۱	۲۱/۹۵
ژاپن	۳۱/۵۷	۳۵/۳۷	۴۵/۴۶	۴۵/۴۸	۴۳/۴۳	۴۰/۹۵	۴۳/۲۱
آمریکا	۱۶۲/۳۷	۱۸۸/۶۹	۲۳۷/۵۹	۲۴۴/۸۸	۲۴۷/۰۴	۲۶۶/۵۲	۲۳۴/۱۴
کشورهای آسیای میانه	۲۹/۰۸	۲۰/۹۵	۳۳/۱۱	۴۴/۵۵	۴۸/۶۳	۵۳/۲۴	۶۵/۸۱
کشورهای حوزه خلیج فارس	۲۷/۸۷	۲۶/۴۱	۳۱/۲۵	۳۶/۷۱	۳۶/۱۲	۳۷/۶۵	۴۰/۹۶
چین	۱۷/۴۱	۱۹/۳۵	۲۵/۷۵۰	۳۰/۵۵	۳۴/۸۷	۴۱/۱۷	۴۸/۱۳
هندک کنگ	۱۷/۳۲	۱۵/۶۹	۲۰/۷۵	۲۱/۷۸	۲۰/۲۴	۱۸/۲۹	۱۹/۱۶
کوبا	-	-	۱/۴۳	۱/۴۴	۱/۱۶	۱/۰۹	۰/۹۸
روسیه	-	-	۲۲/۵۱	۳۱/۳۷	۳۴/۲۷	۳۷/۰۸	۴۵/۷۱
کره جنوبی	۹/۱	۱۱/۵	۱۶/۷۰	۱۵/۷۹	۱۷/۵۹	۱۶/۳۷	۱۷/۸۱
آ. سه. آن	۳۰/۵۹	۳۱/۱۱	۴۱/۷۸	۴۳/۸۴	۴۰/۵۱	۳۹/۲۵	۴۲/۷۵
آسیای جنوبی (SAARC)	۱۲/۶۶	۱۳/۹۶	۱۸/۰۸	۱۶/۹۷	۱۸/۳۲	۱۸/۵۴	۲۲/۲۱
آمریکای لاتین	۴۹/۷۴	۴۵/۷۵	۵۵/۵۰	۵۷/۸۷	۵۰/۳۱	۴۴/۱۹	۴۷/۷۴
نفتا	۱۸۵/۷۷	۲۱۰/۰۳	۲۷۲/۸۷	۲۸۲/۵۱	۲۸۵/۱۷	۲۶۲/۴۱	۲۷۰/۷۴
کشورهای درخواست کننده عضویت در EU	-	-	۵۰/۰۶	۴۴/۴۸	۵۱/۵۰	۵۸/۳۱	۷۱/۹۲
عراق	-	-	۱/۱۳	۱/۹۵	۱/۷۹	۰/۹۳	۱/۳۹
ایران	-	-	۵/۳۹	۶/۷۸	۸/۲۳	۱۰/۰۱	۱۱/۸۶

مأخذ: سایت www.e.u.com

جدول شماره ۷. واردات اتحادیه اروپا از سایر مناطق جهان (میلیارد یورو)

سال	۱۹۹۸	۱۹۹۹	۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴
صادرات کل	۷۱۰/۵۴	۷۷۹/۸۲	۹۹۵/۶۵	۹۸۳/۴۴	۹۴۱/۵۷	۹۴۰/۴۰	۱۰۲۹/۳۲
کانادا	۱۲/۷۴	۱۳/۵۱	۱۸/۹۰	۱۸/۴۸	۱۶/۶۲	۱۵/۸۳	۱۶/۲۵
ژاپن	۶۶/۰۴	۷۱/۹۱	۹۱/۸۳	۸۰/۸۸	۷۳/۳۱	۷۲/۰۱	۷۳/۷۴
آمریکا	۱۵۲/۰۲	۱۶۰/۵۹	۲۰۵/۶۴	۲۰۲/۵۳	۱۸۱/۸۲	۱۵۷/۳۸	۱۵۷/۶۷
کشورهای آسیای میانه	۲۷/۹۷	۳۲/۰۰	۷۲/۷۸	۷۶/۰۷	۷۶/۷۱	۸۲/۴۵	۱۰۰/۱۹
کشورهای حوزه خلیج فارس	۱۱/۶۵	۱۶/۱۱	۲۲/۶۵	۱۹/۸۷	۱۸/۳۸	۲۰/۲۶	۲۵/۳۴
چین	۴۱/۹۷	۴۹/۶۵	۷۴/۳۷	۸۱/۶۲	۸۹/۶۰	۱۰۵/۳۹	۱۲۶/۹۱
هنک کنگ	۹/۷۲	۱۰/۶۸	۱۱/۹۶	۱۰/۶۳	۱۰/۱۸	۹/۹۱	۹/۹۲
کوبا	-	-	۰/۶۹	۰/۵۹	۰/۶۳	۰/۵۶	۰/۶۹
روسیه	-	-	۶۰/۹۲	۶۲/۹۷	۶۱/۹۱	۶۷/۷۸	۸۰/۴۷
کره جنوبی	۱۶/۰۱	۱۸/۳۵	۲۶/۶۹	۲۳/۰۴	۲۴/۱۶	۲۵/۷۲	۳۰/۲۵
آسه‌ان	۵۲/۵۱	۵۵/۲۰	۷۵/۱۹	۷۰/۷۹	۶۷/۷۲	۶۵/۷۶	۶۹/۰۹
آسیای جنوبی (SAARC)	۱۵/۴۵	۱۵/۸۶	-	۲۰/۸۹	۲۱/۵۲	۲۲/۳۱	۲۵/۵۵
آمریکای لاتین	۳۵/۵۷	۳۷/۲۳	۵۰/۷۵	۵۲/۰۸	۵۰/۷۲	۵۰/۳۳	۵۶/۶۶
نفتا	۱۶۸/۷۷	۱۷۸/۷۹	۲۳۱/۹۴	۲۲۸/۷۲	۲۰۴/۹۸	۱۷۹/۷۳	۱۸۰/۷۳
کشورهای درخواست کننده عضویت در EV	-	-	۳۲/۶۳	۳۸/۳۶	۴۱/۷۶	۴۵/۴۸	۵۳/۵۶
عراق	-	-	۶/۲۹	۳/۵۵	۲/۷۵	۱/۵۵	۲/۵۴
ایران	-	-	۸/۴۹	۶/۷۵	۵/۶۶	۶/۹۵	۸/۲۰

مأخذ: سایت www.e.u.com

۳. پیامدهای آتی پیوستن سایر کشورهای اروپایی به اتحادیه اروپا

الف- ادامه رشد اقتصادی یورو در منطقه: ممکن است به علت پیوستن ۱۰ عضو جدید به اتحادیه اروپا تا مدتی این اتحادیه درگیر سرو سامان دادن به وضع این کشورها باشد، به طوری که در سال آتی نیز روند افزایش کسری بودجه آن به علت ضعیف بودن رشد اقتصادی بعضی از کشورهای عضو ادامه یابد ولی این اتحادیه پیش از این نیز دارای تجارب مشابه (در زمان پیوستن یونان، اسپانیا و پرتغال) بوده است و توانسته بر آن مشکلات به صورت مطلوب غلبه کند. بنابراین در سالهای آتی باید شاهد قدرت بیشتر این اتحادیه در سطح جهان باشیم.

ب- قدرت آتی یورو در برابر سایر ارزهای قوی جهان (دلار و ین)

تحولات اقتصادی اخیر در اتحادیه اروپا و ... ۱۳

ج- پر کردن خلاء امنیتی در اروپا: با عضویت کشورهای جدید و باقیمانده اروپا به این اتحادیه، این منطقه از جهان انسجام بیشتری خواهد یافت.

د- کمک به حفظ ثبات اقتصادی، سیاسی و امنیتی در جهان: کشورهای این اتحادیه دو راه در پیش رو دارند:

- خود را مورد حمایت آمریکا قرار دهند و از مزایا و معایب آن برخوردار شوند.
- به دنبال یک سیاست مستقل باشند و بر نظرات خود در برابر آمریکا در راستای رسیدن به ثبات بیشتر در سطح جهان پافشاری کنند. البته به نظر می‌رسد که اتحادیه اروپا در حال حاضر به علت نظر تعداد اندکی از اعضای خود، هر دو راه حل را اختیار کرده است، یعنی از یک سو نیروهای واکنش سریع را توسعه داده و تقویت می‌کند و از سوی دیگر با گسترش ناتو به شرق موافقت می‌کند. البته پیش‌بینی می‌شود که با توجه به روند گسترش عمودی و افقی اتحادیه اروپا این اتحادیه به سمت وحدت جامع در حوزه‌های اقتصادی، فکری، امنیتی، فن‌آوری و نظایر آن حرکت کند.

۴. روابط ایران با اتحادیه اروپا

تا پیش از تأسیس جامعه اقتصادی اروپا صادرات ایران به کشورهای عضو آن با مسئله خاصی روبرو نبود اما از سال ۱۹۵۸ که جامعه اقتصادی اروپا تأسیس شد، صادرات کالاهای ایرانی با دشواریهایی روبرو شد. این دشواریها حاصل اتخاذ سیاست مشترک گمرکی از سوی کشورهای عضو بود. برای رفع این مشکلات ایران از سال ۱۹۶۲ با جامعه اقتصادی اروپا وارد مذاکره شد که به امضای یک قرارداد بازرگانی بین طرفین در سال ۱۹۶۳ منتهی شد. براساس این قرارداد حقوق گمرکی برای برخی از کالاهای صادراتی ایران کاهش یافت. مدت این قرارداد پنج سال بود اما تا ۱۹۷۲ تمدید شد.

با انقلاب اسلامی ایران، روابط ایران با جامعه اقتصادی اروپا دچار فراز و نشیب زیادی شد که تا امروز ادامه دارد. بر این اساس روابط ایران با اتحادیه اروپا را می‌توان به چند دوره تقسیم کرد: دوره اول، دوره (۱۹۹۷-۱۹۹۲) است که اتحادیه سیاست "گفت‌وگوی انتقادی با ایران" را اتخاذ کرد و از سیاست آمریکا که تحریم اقتصادی ایران بود، پیروی نکرد. با وجود این روابط اقتصادی ایران با اتحادیه همچنان غیرفعال بود.

دوره دوم، مربوط به سالهای (۲۰۰۱-۱۹۹۷) است. به دنبال انتخاب سید محمد خاتمی به ریاست جمهوری و سیاست وی مبنی بر تنش‌زدایی و انعطاف بیشتر در مناسبات منطقه‌ای و بین‌المللی، فصل جدیدی در روابط اقتصادی ایران با اتحادیه اروپا گشوده شد. به طوری که اتحادیه سیاست "گفت‌وگویی انتقادی" را کنار گذاشت و به جای آن سیاست جدیدی که مبتنی بر "مشارکت اقتصادی" در طرح‌های توسعه اقتصادی ایران بود، در پیش گرفت. در این مورد می‌توان به مشارکت اروپا در طرح‌های نفت و گاز ایران اشاره کرد.

تنش‌زدایی در روابط ایران با اتحادیه بسیار مهم می‌باشد زیرا اقتصاد ایران از دیرباز به اروپا گره خورده است. اروپا از مهم‌ترین شرکای تجاری ایران است و صنایع ایران از نظر تجهیزات، لوازم یدکی و قطعات به اروپا نیاز شدید دارد. با توجه به اینکه صنایع نفت و گاز ایران نیاز فوری به سرمایه و دانش فنی داشت و اروپا نیز نیازمند نفت ایران بود، در این راستا اروپا پس از آمریکا می‌توانست این نیاز را تأمین کند. کشور ما همواره یکی از سه کشور تأمین‌کننده نفت اتحادیه اروپا بوده است. علاوه بر آن، نیاز صنایع نفت ایران به سرمایه‌گذاری خارجی و ایجاد انگیزه فراوان برای شرکت‌های نفتی اروپایی جهت سرمایه‌گذاری سبب شد که اتحادیه اروپا قانون داماتو را که از سوی آمریکا وضع شده بود، رد کند. با توجه به این قانون، شرکت‌های غیرآمریکایی که بیش از ۴۰ میلیون دلار در صنایع نفت و گاز ایران سرمایه‌گذاری کنند، مورد تحریم و مجازات اقتصادی آمریکا قرار خواهند گرفت.

پس از حوادث تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ دوره سوم آغاز شد. در این دوره چرخش مهمی در روابط اقتصادی ایران و اتحادیه اروپا صورت گرفته است و مواضع اتحادیه اروپا در برابر ایران به مواضع آمریکا نزدیک‌تر شده است. به گونه‌ای که اتحادیه اروپا ادامه گفت‌وگو با ایران را مشروط کرده است. این گفت‌وگوها در مورد انعقاد یک موافقت‌نامه تجارت و همکاری بوده است. کشورهای عضو اتحادیه اروپا در ژوئن ۲۰۰۳ با تصویب بیانیه‌ای، ادامه مذاکرات با ایران را مشروط به پیشرفت مثبت ایران در زمینه احترام به حقوق بشر، جلوگیری از گسترش سلاح‌های هسته‌ای، تروریسم و روند صلح خاورمیانه دانستند.

در میان این مسائل، فعالیتهای هسته‌ای ایران ابعاد وسیع‌تری به خود گرفته است. در ۲۱ سپتامبر ۲۰۰۳ وزرای خارجه سه کشور انگلیس، فرانسه و آلمان برای مذاکره درباره برنامه هسته‌ای ایران به تهران آمدند. به دنبال آن با صدور بیانیه‌ای اعلام شد که ایران پروتکل الحاقی موسوم به ۲+۹۳ را امضاء خواهد کرد. موضع اروپا و آمریکا نسبت به برنامه هسته‌ای ایران بسیار به هم نزدیک است زیرا دولتهای آنها نمی‌خواهند انحصار قدرت هسته‌ای از دست آنان خارج شود و در دسترس

تحولات اقتصادی اخیر در اتحادیه اروپا و ... ۱۵

کشورهای دیگر قرار بگیرد. به نظر می‌رسد موضوع فن آوری هسته‌ای ایران، روابط آمریکا و اروپا را که پیش از این به خاطر مسائل عراق رو به واگرایی بود، همگرا کرده است. هر چند در بررسی تاریخیچه روابط ایران با اتحادیه اروپا، شاهد بوده‌ایم که در مواقع بروز بحران در روابط این دو، اتحادیه اروپا همواره حل مسائل را با گفت‌وگو و در بلندمدت امکان‌پذیر کرده و به آن اعتقاد داشته است. البته این مسئله خللی در مبادلات تجاری ایران با اتحادیه اروپا ایجاد نکرده است و اتحادیه همچنان بزرگترین شریک تجاری ایران است.

در جدول شماره (۸) میزان مبادلات تجاری ایران با اتحادیه اروپا نشان داده شده است. براساس این جدول، در سال ۱۳۸۱ به ترتیب آلمان ۳۴۸۰ میلیون دلار، ایتالیا ۱۱۸۷ میلیون دلار، فرانسه ۱۲۰۹ میلیون دلار و انگلستان ۶۹۰ میلیون دلار صادرات به ایران داشته‌اند.

جدول شماره ۸. مبادلات تجاری ایران با کشورهای اتحادیه اروپا (میلیون دلار)										
سال	۱۳۷۸		۱۳۷۹		۱۳۸۰		۱۳۸۱		۱۳۸۲	
کشور	صادرات	واردات	صادرات	واردات	صادرات	واردات	صادرات	واردات	صادرات	واردات
اسپانیا	۵۶/۲	۳۴۱/۳	۵۲/۷	۳۴۲/۹	۷۱/۷	۳۱۶/۶	۹۵/۴	۲۶۲/۶	۱۰۰/۹۳	۳۳۹/۵۵
بلژیک	۱۶/۲	۵۹۷/۵	۴۴/۵	۴۲۶/۲	۲۹/۸	۴۳۱/۸	۲۱/۳	۳۹۰/۴	۲۸/۸۴	۵۱۷/۰۶
فرانسه	۴۶/۰	۶۸۵/۴	۴۴/۷	۶۱۷/۴	۵۸/۴	۹۲۹/۳	۳۴/۲	۱۲۰/۹/۵	۳۶/۲۱	۲۲۶۲/۰۱
انگلستان	۳۱/۹	۴۳۹/۱	۳۷/۱	۵۰۹/۵	۳۴/۴	۶۶۱/۶	۲۵/۲	۶۹۰/۶	۳۳/۶۴	۸۸۷/۹۹
ایرلند	۰/۱	۷/۸	۰/۶	۲۲/۸	۰/۲	۲۴/۳	۰/۶	۲۷/۷	۳/۸۸	۷۶/۱۱
ایتالیا	۱۸۰/۱	۹۰۱/۴	۱۹۱/۴	۸۵۶/۰	۱۹۸/۶	۹۷۹/۷	۱۴۹/۴	۱۱۸۶/۹	۱۶۹/۷۵	۱۶۷۷/۳۱
آلمان	۴۲۴/۰	۱۳۸۲/۲	۳۵۴/۳	۱۵۰۴/۲	۳۱۲/۳	۱۶۹۵/۸	۲۶۷/۸	۳۴۸۰/۱	۳۴۷/۳۱	۳۰۴۲/۲۹
هلند	۵۹/۶	۲۱۲/۸	۳۴/۵	۲۷۰/۰	۱۳/۵	۳۲۸/۷	۱۳/۰	۳۰۰/۵	۲۴/۹۸	۴۲۰
لوکزامبورگ	۱۳/۰	۷/۷	۷/۵	۳۱/۴	۴/۹	۵۰/۶	۶/۰	۱۴/۰	۳/۵۳	۴۱/۶۳
دانمارک	۱۰/۲	۶۵/۲	۹/۷	۶۹/۰	۸/۸	۷۰/۷	۹/۴	۹۱/۴	۱۱/۱۵	۱۰۹/۲۸
اتریش	۱۲/۲	۳۰۳/۸	۱۱/۸	۲۷۷/۰	۹/۶	۲۵۷/۷	۸/۲	۲۲۰/۶۰	۶/۷۷	۳۹۱/۶
پرتغال	۴/۰	۶/۴	۷/۳	۸/۸	۴/۲	۱۴/۱	۵/۳	۱۰/۸	۳/۳۶	۲۳/۳۲
یونان	۲۳/۱	۸/۶	۳۵/۰	۱۰/۴	۱۲/۹	۱۵/۱	۱۶/۰	۱۲/۰	۸/۱۹	۷/۲۷
سوئد	۱۲/۰	۱۱۹/۵	۱۰/۸	۳۰۹/۸	۷/۴	۳۹۰/۰	۱۰/۶	۳۲۳/۷	۱۱/۳۸	۶۷۳/۷۹
فنلاند	۰/۴	۶۹/۳	۰/۲	۷۴/۶	۶۱/۶	۶۱/۶	۰/۴	۸۴/۸	۰/۱۹	۱۶۵/۹۳
مجموع	۸۸۹	۵۱۴۸	۸۴۲/۱	۵۳۳۰	۸۲۸/۳	۶۲۲۷/۶	۶۶۲/۸	۸۲۹۴/۸	۷۹۰/۱۱	۱۰۶۳۵/۱۱
کسری تراز تجاری	۴۲۵۹	۴۴۸۷/۹	۵۳۹۹/۳	۷۶۳۲	۹۸۴۵					

ماخذ: گمرک ایران، آمار بازرگانی خارجی ایران طی سالهای ۱۳۷۸-۱۳۸۲.

منابع

گمرک جمهوری اسلامی ایران، سالنامه آمار بازرگانی خارجی جمهوری اسلامی ایران، سالهای ۸۱-۱۳۷۸.

<http://www.europeanunity>

<http://www.eurunion.org>